

Dr hab. prof. UŁ Iwona Janicka, <https://orcid.org/0000-0002-1408-5354>
Institut Psychologii Wydział Nauk o Wychowaniu
Uniwersytet Łódzki

Mgr Justyna Kunikowska, <https://orcid.org/0000-0002-0776-0489>
Ośrodek Psychoterapii
Dom Miłosierdzia oo. Jezuitów, w Łodzi
Stowarzyszenie „Mocni w Duchu”

Zaangażowanie małżeńskie partnerów religijnych

Marital commitment of religious partners

<https://doi.org/10.34766/fetr.v45i1.704>

Abstrakt: Celem badań była ocena zaangażowania interpersonalnego (więzi emocjonalnej, postrzegania ważności związku małżeńskiego oraz troski samopoczucie partnera) małżonków homogamicznych i niehomogamicznych pod względem religijności. W badaniu uczestniczyło 108 par małżeńskich tj. 216 osób, w wieku 23-62 lata. Wszystkie osoby badane określały siebie jako wierzące i religijne. Do badań wykorzystano ankietę demograficzną, wywiad standaryzowany oraz Kwestionariusz Zaangażowania Interpersonalnego. Wyniki badań wykazały, że homogamia religijna partnerów sprzyja ich silniejszemu i podobnemu zaangażowaniu jako oddaniu i zobowiązaniu, co dobrze rokuje dla małżeństwa. Zagrożeniem dla jego trwałości może być niskie zobowiązanie mężów, które okazało się właściwe dla związków religijnie heterogamicznych.

Słowa kluczowe: małżeństwo, religijność, zaangażowanie interpersonalne

Abstract: The aim of the study was to assess the interpersonal commitment (emotional bond, perceived importance of the marital relationship and concern for the well-being of the partner) of homogamous and non-homogamous spouses in terms of religiosity. 108 married couples, i.e. 216 individuals, aged 23-62 years, participated in the study. All subjects described themselves as believers and religious. Demographic survey, standardized interview and Interpersonal Commitment Questionnaire were used for the study. The results showed that the partners' religious homogamy promotes their stronger and similar commitment as devotion and obligation, which bodes well for the marriage. A threat to its sustainability may be the low commitment of husbands, which was found to be specific to religiously heterogamous relationships.

Keywords: marriage, religiosity, commitment

Wprowadzenie

Małżeństwo jest potencjalną rodziną, odpowiedzialną za jakość życia obecnych i przyszłych jej członków. Stąd wiele uwagi poświęca się czynnikom znaczącym dla jego jakości i trwałości. Dotychczasowe badania polskie akcentują m.in. dojrzałość partnerów (Braun-Gałkowska, 2003; Rostowska 2003; Ryś, 1999; Ryś, Sztajerwald, 2019), więź między małżonkami (Janicka, 2014; Kuczyńska 1998; Rostowski, 1987; Ryś, 2016; Szopiński 1981), poczucie wzajemnej zależności (Janicka, 2006; Babiuch, Krygielewicz, 2001; Szelendak, 2015). Badanie wielu czynników integracji małżeństwa ogranicza jednoznaczne wnioski.

Stąd należy poszukiwać takich, które można uznać za podstawowe dla umocowania związku i jego dobrego funkcjonowania. Analiza literatury przedmiotu upoważnia do wskazania na religijność i zaangażowanie.

1.1. Religijność

Małżeństwo w świetle religii jest sakramentem, który daje łaskę umocnienia więzi małżeńskiej, głębokiej jedności i integracji osobowej, a także łaskę zjednoczenia impulsów ciała, instynktu, siły uczuć i przywiązania (Jan Paweł II, 2000; Wojtyła, 1962).

Religia jest trudna do wyjaśnienia „obejmuje to co nadprzyrodzone i nienaturalne, co prawie całkowicie sprzeciwia się określeniom i definicji” (Hood i in., 2009, s. 7.). Pełni w życiu człowieka ważną rolę. Wiąże się z potrzebą odkrywania źródła i sensu istnienia oraz działania. W chrześcijaństwie ostatecznym punktem odniesienia jest osobowy Bóg, który w Jezusie Chrystusie wypełnia zamiar zbawienia ludzkości. Oznacza to, że religia chrześcijańska posiada wymiar indywidualny i wspólnotowy (społeczny). Konsekwencją tego jest zdolność jednostki do głębokiej sympatii i łączności z ludźmi posiadającymi podobne ideały. Interakcja codzienności dorosłego oraz religii dokonuje się w obszarze społecznym (Giguère, 1997; Walulik, 2017).

Definicje religijności ujmują ją jako zbiór twierdzeń, zakazów i nakazów, norm, reguł postępowania, obrzędów i praktyk wyznaczających relację między człowiekiem a Bogiem. Przejawem religijności jest postawa, poprzez którą człowiek wyraża swój stosunek do Boga (Jaworski, 1989; Prężyna, 1981) a także subiektywne zaangażowanie w taką relację (Kuczkowski, 1998).

Psychologowie szczególnie akcentują wymiar funkcjonalny religijności związany ze zdrowiem psychicznym jednostki, otwartością na relacje oraz satysfakcją i trwałością małżeństwa, rodziny. Religijność wiąże się ze szczęściem jednostki (Sandera, 2017). Pozwala jej akceptować nawet bardzo trudne sytuacje w życiu, pomaga radzić sobie ze śmiercią. Rozwija świadomość i wrażliwość społeczną, co sprzyja większemu wsparciu wobec innych i zachowaniom altruistycznym. Religijność jest ważna w życiu rodzinnym. Chroni rodzinę, daje jej poczucie trwałości i nierozzerwalności nawet po śmierci, przeświadczenie o opiece i woli boskiej, od której rodzina zależy i której należy się podporządkować (Goldberg-Looney i in., 2017). Scala rodzinę oraz wyznacza spójne i właściwe, dla wszystkich, zasady funkcjonowania. Jest głęboko zakorzeniona w rodzinach i przekazywana z pokolenia na pokolenie. Potwierdzają to wieloletnie i longitudinalne badania pokoleń (Longitudinal Study of Generations - LSOG) (Bengtson i in., 2009).

Wspólnotowość duchowa rodziny, której przejawem jest religijność stanowi o jej stabilności. Wyższej pobożności małżonków towarzyszy większe wzajemne zaufanie, brak akceptacji zdrady czy życia bez sakramentu małżeńskiego (Rydz, 2014). Należy jednak

zaznaczyć, że ważna jest ich religijna homogamiczność. Podobieństwo poglądów, oczekiwań oraz przewidywalność zachowań lepiej wpływa na ich wzajemne dostosowanie się oraz porządkuje życie rodzinne. Badania dowodzą, że rodziny trwałe to te religijne, a podobieństwo religijności małżonków wpływa na ich satysfakcję małżeńską. Im bardziej podobne religijne postawy i zachowania małżonków tym większe jest ich zadowolenie z małżeństwa (Kalmij, van Tubergen, 2010; Lee, Ono, 2012; Stanley, Markmann, 1992).

1.2. Zaangażowanie

Zaangażowanie bywa określane jako: istotny komponent miłości towarzyszący intymności i namiętności, zgodnie z trójczynnikiem teorią miłości Sternberga (2007), etap rozwoju miłości umacniający małżeństwo (Wojciszke, 2003), aspekt operacyjny więzi emocjonalnej (Rostowski, 1987). Tak rozumiane zaangażowanie może występować obok miłości, być jej wyrazem i świadczyć o dojrzałości jednostki. Bez względu na sposób definiowania zaangażowania podkreślana jest jego doniosła rola we wspólnocie małżeńskiej „jeśli cokolwiek definiuje osobę jako dorosłą, jest to troska o miłość i zaangażowanie małżeńskie” (Hood i in., 2009, s. 158).

Obecnie zaangażowanie ma szersze znaczenie. Obejmuje ono więź emocjonalną, poważne traktowanie związku oraz zobowiązanie do pozostawania w nim (Rhoades i in., 2009; Rhoades i in., 2010). Jest to proces niezbędny do budowania i umacniania relacji między partnerami. Moc zaangażowania przejawia się w tym, że łączy się ono z kontynuowaniem związków o różnym poziomie jakości, ponieważ opiera się na walorach moralnych, religijnych, w tym lojalności i odpowiedzialności (Pryor, Roberts, 2005; Schoebi i in., 2012). Jego istotą jest nie tylko chęć, ale i obowiązek trwania w związku (Rhoades i in., 2010; Rhoades i in., 2012).

Podstawą takiego rozumienia zaangażowania jest teoria Stanley`a i Markman`a (1992), zgodnie z którą obejmuje ono dwa konstrukty - zaangażowanie interpersonalne określane jako oddanie - (*dedication*) oraz zobowiązanie (*constraint commitment*). Oba te konstrukty odpowiadają psychologicznej wartości słów „chcę” i „muszę”.

Istotą zaangażowania jako oddania jest więź emocjonalna małżonków, ich wzajemna zależność psychiczna i fizyczna. Oddanie wiąże się z dawaniem i otrzymywanym wsparciem emocjonalnym. Współzależność emocjonalna powoduje dążenie do bliskości i częstego kontaktu. Oznacza wewnętrzne poczucie, że wraz z partnerem tworzona jest pewna całość. Priorytetem są tu potrzeby małżonka. Prowadzi do myślenia w kategoriach „my” i pragnienia wspólnej przyszłości. Komponent zaangażowania ujmowanego jako oddanie świadczy o chęci bycia w relacji i dbałości o współmałżonka.

Zobowiązanie to skłonność do angażowania się w zachowania mające na celu utrzymywanie małżeństwa. Wiąże się z presją i okolicznościami uniemożliwiającymi jego

przerwanie. To różnego rodzaju czynniki ograniczające wyjście ze związku, sprawiające, że jego zakończenie jest bardzo trudne lub niemożliwe. Ograniczenia odnoszą się do wewnętrznych lub zewnętrznych sił, które zachęcają czy zmuszają partnerów do pozostania razem. Takimi zobowiązaniami wewnętrznymi, traktowanymi jako poświęcenie i stanowiącymi o poczuciu odpowiedzialności i powinności, mogą być np.: religijne i moralne zasady bycia razem, niepokój o małżonka w sytuacji, gdy zostanie sam. Z kolei zobowiązania zewnętrzne określane są jako przymus bycia w małżeństwie. Należą do nich np.: presja ze strony rodziny, przyjaciół, połączone zasoby własne z zasobami partnera i komplikacje dotyczące ich podziału. Wymienione powody wyjaśniają, dlaczego małżeństwa trwają nawet mimo braku satysfakcji partnerów (Rhoades i in., 2006; Rhoades i in., 2010)

Taki rodzaj definiowania zobowiązania jako poświęcenia i przymusu wydaje się negatywny, ale okazuje się, że może również działać motywująco na parę prowadząc do kontynuowania związku mimo zaistniałych niedogodności i niepowodzeń. Badania dowiodły, że wynikające z przymusu alternatywy i inwestycje są jednak słabszymi predyktorami zaangażowania, ponieważ współcześni dorośli są mniej wrażliwi na presję społeczną wymuszającą pozostawanie w bliskiej relacji (Hadden i in., 2015; Lemay, 2016; Owen i in., 2011). Ponadto przymus może budzić poczucie uwięzienia i niechęć do partnera. Z kolei czucie powinności nie daje takiego efektu. Givertz i in. (2016) podają, że różne rodzaje zobowiązań takich jak przymus i poświęcenie działają inaczej. W badaniach polskich ograniczenia wyjścia ze związku są rozumiane jako powinność, którą wyznaczają - postrzeganie własnego zachowania jako niewłaściwego, niemoralnego, niezgodnego z deklaracją ślubną oraz ogólna ocena sytuacji partnera, która może mieć, dla niego, niekorzystne konsekwencje np: emocjonalne, rodzinne, bytowe (Janicka, Szymczak, 2017). Te obawy mogą przyczyniać się do pozostawania razem nawet wtedy, gdy słabnie więź emocjonalna między partnerami życiowymi. Komponent zaangażowania - zobowiązanie, rozumiany jako powinność, powstrzymująca partnerów przed rozwiązaniem małżeństwa, uznawany jest za dobry predyktor jego stabilności.

2. Cel badań i pytania badawcze

Celem badań była ocena zaangażowania interpersonalnego (więzi emocjonalnej, postrzegania ważności małżeństwa oraz powinności pozostawania w nim) osób o różnym poziomie religijności oraz małżonków homogamicznych i niehomogamicznych pod względem religijności. Sformułowano następujące pytania badawcze:

- 1) Czy poziom religijności różnicuje zaangażowania interpersonalne osób badanych?
- 2) Czy mężów i żony homogamicznych, pod względem religijności, różnicuje zaangażowanie interpersonalne jako oddanie i zobowiązanie?

- 3) Czy mężów i żony niehomogamicznych, pod względem religijności, różnicuje zaangażowanie jako oddanie i zobowiązanie?
- 4) Czy wymiary zaangażowania interpersonalnego (więź emocjonalna, ważność związku, troska o samopoczucie partnera) różnicują małżonków religijnie homogamicznych i heterogamicznych?

3. Metoda

3.1. Osoby badane

W badaniu uczestniczyło 108 par małżeńskich tj. 216 osób, w wieku od 23 do 62 lat. Średnia ich wieku wynosiła 35 lat ($SD=24,47$). Większość miała wykształcenie wyższe (185 osób). Pozostałe osoby to te z wykształceniem średnim (28 osób) i zawodowym (3 osoby). Wszyscy badani byli aktywni zawodowo. Staż małżeństwa badanych par wynosił od 1 roku do 30 lat. Średnia stażu dla wszystkich par to 7,3 lat ($SD=7,62$). Wszystkie osoby badane określały siebie jako wierzące i deklarowały duchową przynależność do Kościoła katolickiego oraz uczęszczały na spotkania grup modlitewnych, działających przy parafii kościelnej i brały udział w warsztatach dla małżeństw.

3.2. Narzędzia badawcze

Do badań wykorzystano ankietę demograficzną, wywiad standaryzowany do badania poziomu religijności oraz Kwestionariusz Zaangażowania Interpersonalnego Janickiej i Szymczaka (2017).

Zastosowana ankietę demograficzna służyła do zebrania danych opisowych obejmujących wiek badanych, staż małżeństwa, wykształcenie, aktywność zawodową, edukację.

Wywiad standaryzowany odnosił się do deklaracji wiary, przynależności do kościoła Katolickiego oraz religijności. Oceniano poziom religijności ujmowanej w jej wymiarze przedmiotowym (Prężyna, 1981) tj. związanej z respektowaniem wybranych zasad postępowania przypisanych osobom, które określają siebie jako religijne. Uwzględniono obowiązujące katolików podstawowe reguły postępowania tj. częstotliwości uczestniczenia w mszach, nabożeństwach, uroczystościach kościelnych, angażowania się w akcje przykościelne/posługi oraz poczucie przynależności do wspólnoty kościelnej. Badani oceniali stwierdzenia na skali czterostopniowej lub wybierali z proponowanych odpowiedzi te, które ich dotyczyły.

Kwestionariusz Zaangażowania Interpersonalnego (KZI) jest polską wersją (Janicka, Szymczak, 2017) Inventory Commitment Stanley`a i Markman`a (1992). Składa się z 19 stwierdzeń i pozwala zmierzyć trzy czynniki zaangażowania: pierwszy - więź z małżonkiem (*chęć być z moim małżonkiem*) obejmuje pozycje odnoszące się do bliskości emocjonalnej z nim;

drugi - ważność małżeństwa (*chęć pozostać w związku małżeńskim, związek małżeński jest dla mnie bardzo ważny*) to poważne traktowanie związku i nie uznawanie jego zakończenia; trzeci - troska o samopoczucie małżonka (*należy/muszę pozostać w małżeństwie*) pozwala określić poczucie zatrzymania wynikające z powinności wobec partnera. Ocena stopnia w jakim osoba zgadza się z podanymi twierdzeniami dokonywana jest na skali 7- stopniowej (gdzie 1 oznacza „zdecydowanie się nie zgadzam”, a 7- „zdecydowanie się zgadzam”).

Podobnie jak w oryginalnej wersji metody (Stanley, Markman, 1992) wspomniane trzy czynniki przypisane są do dwóch wymiarów zaangażowania - oddania i zobowiązania. Dwa pierwsze - więź z partnerem i ważność związku odpowiadają konstruktywnemu oddaniu, który stanowi o chęci utrzymania relacji. Trzeci - troska o samopoczucie partnera, odpowiada konstruktywnemu zobowiązaniu, które rozumiane jest jako powinność pozostawania w związku. Korzystniejsze wyniki zobowiązania upoważniają do prognozowania odnośnie do trwałości związku.

Analiza psychometryczna Kwestionariusza Zaangażowania Interpersonalnego (KZI) pokazała, że jest narzędziem trafnym i rzetelnym. Trafność zewnętrzną potwierdzono badając korelacje KZI z Kwestionariuszem Dobranego Małżeństwa Plopy i Rostowskiego (Plopa, 2006) oraz Kwestionariuszem Zależności od Partnera/Partnerki Babiuch i Kriegelewicz (2002). Ocenę rzetelności oparto na wskaźniku α -Cronbacha. Badane czynniki cechowała zadawalająca zgodność wewnętrzną (0,887- dla więzi z partnerem; 0,709 - dla ważności związku; 0,757- dla troski o partnera). Przyjęto, że osobny pomiar czynników, które stanowią o zaangażowaniu jest bardziej przydatny w wyjaśnianiu zmienności wyników relacji, niż globalna miara zaangażowania (Janicka, Szymczak, 2017).

3.3. Procedura badania

Badanie przeprowadzono od stycznia do marca 2019 roku, w salach ulokowanych przy parafii kościelnej, w czasie poprzedzającym warsztaty dla małżeństw i spotkania wspólnot kościelnych dedykowanych małżeństwom. Badanie odbywało się w obecności badacza. Dobór osób do badań miał charakter celowy.

Uczestnikom przedstawiono cel badań, informacje dotyczące sposobu jego przeprowadzania oraz zagwarantowano anonimowość. Uczestnictwo w badaniu było dobrowolne. Wszyscy uczestnicy wyrazili zgodę na udział w badaniu oraz oddali wypełnione i kompletne kwestionariusze. Osoba przeprowadzająca badanie była cały czas obecna, odpowiadała na pytania i udzielała potrzebnych informacji, wyjaśnień.

3.4. Opracowanie statystyczne wyników

Analizy statystycznego opracowania danych dobrano odpowiednio do celu badań. Wybór ten uwarunkowany był również czynnikami obiektywnymi - liczebnością grup i ich ilością. Korzystając z twierdzeń granicznych zrezygnowano z założenia o normalności rozkładu badanych zmiennych. Upoważnia do tego liczebność badanej próby (Serfining, 1991; Szymczak, 2008). Zgodnie z tym założeniem analizy wyników uzyskanych z grup mniejszych, niż 50 osób, zostały przeprowadzone z wykorzystaniem testów nieparametrycznych. Do opracowania statystycznego danych zastosowano test t- Studenta oraz test U Manmna Whitneya. Obliczenia statystyczne wykonano używając pakietu IBM SPSS 25 z AMOS. Przyjęto poziom istotności $\alpha < 0,05$.

4. Wyniki

Na podstawie wyników uzyskanych z wywiadu standaryzowanego osoby badane zostały podzielone na te o różnym poziomie zaangażowania religijnego, co ostatecznie pozwoliło na wyróżnienie dwóch grup o religijności silnej (60 osób) i umiarkowanej (156 osób). Osoby o silnej religijności nie tylko określały siebie jako wierzące, ale też respektowały zasady związane z tą deklaracją tj. zawsze uczestniczyły w mszach, nabożeństwach i innych uroczystościach kościelnych, identyfikowały siebie jako należące do wspólnoty kościelnej oraz zwykle angażowały się w akcje przykościelne/postługi. Osobom o umiarkowanej religijności zdarzało się nie uczestniczyć w niedzielnych mszach świętych, oceniały siebie jako należące do wspólnoty kościelnej, choć nie angażowały się lub rzadko angażowały się w akcje przykościelne/postługi.

Porównano zaangażowanie interpersonalne małżonków o różnym poziomie religijności. Wyniki zaprezentowano w tabeli nr 1.

Tabela nr 1. Zaangażowanie interpersonalne małżonków o różnym poziomie religijności

Zaangażowanie		Religijność				Test t-Studenta	
		silna (N=60)		umiarkowana (N=156)			
		M	SD	M	SD	t	p
Oddanie	Więź emocjonalna	62,48	10,15	62,29	10,67	1,03	0,59
	Ważność związku małżeńskiego	30,02	4,73	29,51	4,49	2,23	0,33
Zobowiązanie	Troska o samopoczucie partnera	17,15	3,50	16,56	3,69	1,25	0,53

Zaangażowanie jako oddanie oraz zobowiązanie nie różnicuje małżonków o silnej

i umiarkowanej religijności. Średnie wyniki więzi emocjonalnej, poważnego traktowania związku oraz troski o partnera uzyskały wskaźniki zadawalające.

Ocena badanych par małżeńskich dotyczyła również homogamiczności małżonków odnośnie do religijności. Okazało się, że 80 małżeństw (160 osób) wykazało taką zgodność tj. podobnie oceniali swoją religijność i poczucie przynależności do społeczności kościelnej. Różnice ujawniło 28 małżeństw (56 osób).

Porównano zaangażowanie interpersonalne żon i mężów z małżeństw homogamicznych pod względem religijności (tabela nr 2). Do analiz zastosowano test t-Studenta.

Tabela nr 2. Zaangażowanie interpersonalne małżonków homogamicznych pod względem religijności

Zaangażowanie		Żony (N= 80)		Mężowie (N=80)		Test t-Studenta	
		M	SD	M	SD	t	p
Oddanie	Więź emocjonalna	63,58	8,77	63,15	9,71	0,29	0,76
	Ważność związku małżeńskiego	29,94	3,80	29,86	4,30	0,13	0,89
Zobowiązanie	Troska o samopoczucie małżonka	16,59	3,31	17,08	3,77	- 0,87	0,38

Małżonków religijnie homogamicznych nie różnicuje zaangażowanie interpersonalne w kategorii oddania i zobowiązania.

Średnie wyniki zaangażowania interpersonalnego, małżonków o niehomogamicznej religijności, zaprezentowano w tabeli 2. Do analiz wykorzystano nieparametryczny testu U Manna-Whitneya.

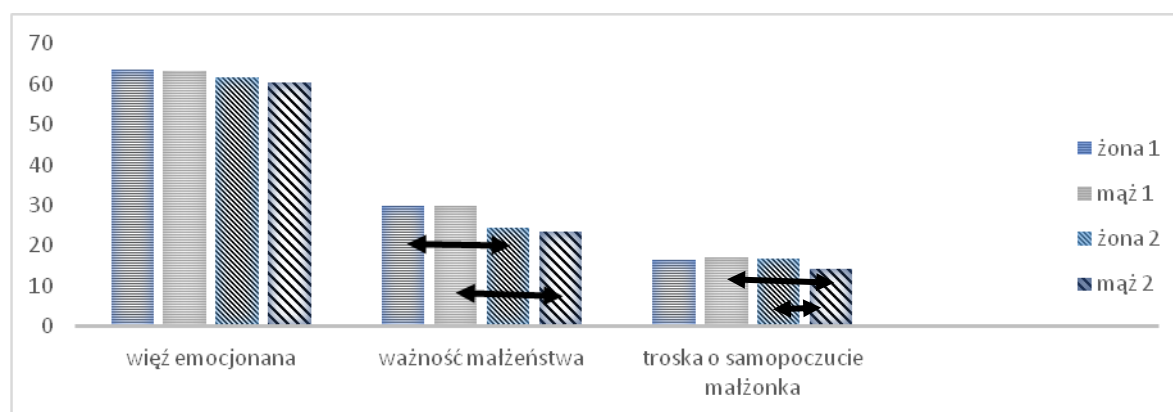
Tabela nr 3. Zaangażowanie interpersonalne małżonków niehomogenicznych odnośnie do religijności

Zaangażowanie		Żony (N= 28)		Mężowie (N=28)		Test U Manna-Whitneya	
		M	SD	M	SD	Z	p
Oddanie	Więź emocjonalna	61,56	4,25	60,68	5,04	0,88	0,37
	Ważność związku małżeńskiego	24,34	4,59	23,54	3,44	1,28	0,22
Zobowiązanie	Troska o samopoczucie małżonka	16,90	2,18	14,24	2,53	5,38	<0,001

Analizy testem U Manna-Whitneya nie wykazały istotnych statystycznie różnic, między niehomogamicznymi religijnie żonami i mężami, odnośnie do wymiarów oddania

tj. łączącej ich więzi emocjonalnej oraz oceny ważności związku małżeńskiego. Istotne różnice dotyczyły zobowiązania tj. powinności wobec małżonka, przejawem którego jest troska o jego samopoczucie. Istotnie wyższą troskę ujawniły kobiety niż mężczyźni ($p < 0,001$). Żony ze związków religijnie heterogamicznych czują większą powinność pozostawania w małżeństwie niż mężowie.

Porównanie wyników zaangażowania małżonków religijnie homogamicznych (grupa 1) i heterogamicznych (grupa 2) prezentuje rysunek 1.



Rys.1. Więzy emocjonalna, ważność małżeństwa, troska o małżonka u żon i mężów z grupy 1- religijnie homogamicznych oraz żon i mężów z grupy 2 - heterogamicznych odnośnie do religijności

Więzy emocjonalna utrzymuje się na podobnym poziomie u małżonków religijnie homogamicznych i heterogamicznych (grupa 1 i 2). Małżonkowie z obu grup spostrzegają współmałżonka jako osobę atrakcyjną, najważniejszą, niezbędną w życiu i nie biorą pod uwagę innych alternatywnych relacji. Natomiast różnice dotyczyły ważności związku tj. uznawania go za priorytetowe zadanie życiowe, doświadczania wzajemnej zależności i wspólnotowości. Małżonkowie religijnie homogamiczni przypisali swojemu małżeństwu wyższe znaczenie, w porównaniu z małżonkami heterogamicznymi ($p < 0,001$). Podobny kierunek różnic, ale dotyczący tylko mężów, zaobserwowano odnośnie do trzeciego czynnika zaangażowania - troski o partnera. Istotnie wyższe zobowiązanie wobec żony, rozumiane jako powinność, ujawnili mężowie z grupy 1 w porównaniu do tych z grupy 2 ($p < 0,001$). Mężowie ze związków religijnie homogamicznych bardziej niż ci z heterogamicznych, troszczą się o samopoczucie swojej żony. Nie chcą jej narażać na żadne kłopoty czy niedogodności, dlatego nie dopuszczają możliwości wyjścia z małżeństwa.

5. Dyskusja wyników i podsumowanie

Celem badań była ocena zaangażowania interpersonalnego (więzi emocjonalnej, postrzeganej powagi małżeństwa oraz powinności pozostawania w nim) małżonków religijnych. Grupę badaną stanowiły pary małżeńskie, które uczęszczały na spotkania grup modlitewnych, działających przy parafii kościelnej a także biorące udział w warsztatach dla małżeństw. Osoby badane zadeklarowane jako wierzące charakteryzował różny poziom zaangażowania religijnego. Stanowiło to podstawę do zaklasyfikowania ich do dwóch grup - o silnej i umiarkowanej religijności. Okazało się jednak, że poziom religijności nie różnicował zaangażowania interpersonalnego małżonków. Wszystkie badane pary cechowała dobra więź emocjonalna, przypisywanie swojemu małżeństwu dużego znaczenia oraz zadawalająca troska o małżonka, co wiąże się z powinnością pozostawania w związku małżeńskim. Rezultaty dotychczasowych badań potwierdzają, że religijność małżonków wpływa na zaangażowanie małżeńskie (Hood i in., 2009) oraz satysfakcję małżeńską (Rostowska, Żylińska, 2009). Tym samym małżeństwa zwłaszcza te uświęcone sakramentem oraz religijne są bardziej trwałe.

Psychologowie i socjologowie są zgodni, że niezbędne dla integracji małżeństwa są endogamia i homogamia partnerów (Braun-Gałkowska, 1985; Rostowska, 2003, 2008; Rostowski, 1986, 1987; Ryś, 1999; Szelendak, 2015). Za szczególnie ważną uznaje się endogamię wyznaniową i homogamię odnośnie do religijności (Kalmij, van Tubergen, 2010; Lee, Ono, 2012; Mendora i in., 2002). Prezentowane, w niniejszym artykule, wyniki badań wykazały, że mężów i żony religijnie homogamicznych nie różnicowało zaangażowanie w relację w kategorii oddania (więzi emocjonalnej i ważności związku) i zobowiązania (troski o samopoczucie małżonka). Partnerzy homogamiczni religijnie chcą być razem, ale również podobnie czują się odpowiedzialni za swoje małżeństwo. Z kolei małżonkowie religijnie niehomogamiczni uzyskali podobne wyniki w wymiarze oddania (więzi emocjonalnej i ważności związku) natomiast różniło ich zobowiązanie rozumiane jako powinność do pozostawania w związku. Istotnie wyższą powinność jako troskę o samopoczucie małżonka ujawniły żony niż mężowie ($p < 0,001$). Można wnioskować, że homogamia religijna sprawia, że małżonkowie podobnie angażują się w zabieganie o jakość i trwałość związku. Przyjmuje się, że wzajemne zaangażowanie partnerów jest związane z zadowoleniem ze związku i wyższym poczuciem wspólnoty (Kline i in. 2004; Landis i in., 2014; Stanley, Markmann, 1992).

Ocena wymiarów zaangażowania mężów i żon należących do obu grup homogamicznej i niehomogamicznej pod względem religijności pokazała, że ich więź emocjonalna i związane z nią priorytetowe traktowanie małżonka było podobne i osiągało zadawalający poziom. Różnice dotyczyły ważności związku małżeńskiego i troski

o małżonka ($p < 0,001$). Małżonkowie religijnie homogamiczni ocenili swój związek jako ważniejszy niż heterogamiczni. Trzeci czynniki zaangażowania – zobowiązanie okazał się istotnie wyższy u mężów, z małżeństw religijnie homogamicznych, w porównaniu do tych z heterogamicznych. Mężowie podobni odnośnie do religijności, do swoich żon, bardziej troszczyli się o ich samopoczucie, co stanowi znaczące ograniczenie wyjścia ze związku. Uzyskane wyniki upoważniają do wnioskowania, że zaangażowanie małżonków religijnie homogamicznych, zgodnie z koncepcją Becka (2000), ma charakter pełny, czego przejawem jest doświadczanie niezmienności małżeństwa, pozostawania w nim bez względu na pojawiające się trudności czy problemy. Niższe zobowiązanie u mężów ze związków religijnie heterogamicznych może stanowić ryzyko niepełnego zaangażowania, zagrażającego stabilności ich związku.

Okazuje się, że homogamia religijna partnerów sprzyja ich podobnie silnemu zaangażowaniu jako oddaniu i zobowiązaniu, co dobrze rokuje dla ich małżeństwa. Dzieje się tak ponieważ nie tylko chcą, ale też czują powinność pozostawania w związku małżeńskim. Badania potwierdzają, że skutkuje to jego lepszą jakością i trwałością (Owen, 2011; Rhoades i in., 2010; Stanley, Markman, 2006).

Bibliografia:

- Babiuch, M.E., Krieglewicz, O. (2002). Zależność od współmałżonka a satysfakcja małżeńska, referat wygłoszony na XXXI Zjeździe Naukowym Polskiego Towarzystwa Psychologicznego, w Lublinie (materiały własne).
- Beck, A.T. (2000). *Miłość nie wystarcza*, Poznań: Media Rodzina.
- Bengtson, V.L., Copen, C.E., Putney, N.M., Sliverstein, M. (2009). A longitudinal study of the intergenerational transmission of religion, *International Sociology*, 3 (243), 325–345.
- Braun-Gałkowska, M. (1985). *Miłość aktywna*, Warszawa: Instytut Wydawniczy PAX.
- Braun-Gałkowska, M. (2003). Psychoprophylaktyka życia rodzinnego, (w:) I. Janicka, T. Rostowska (red.), *Psychologia w służbie rodziny*, 10-18, Łódź: Wydawnictwo UŁ.
- Giguère, P. (1997). *Dorośli człowiek, dojrzała wiara*, Kraków: Wydawnictwo M.
- Givertz, M., Burke, T., Segrin, Ch., Woszidło, A. (2016). Attachment Orientation Moderates the Relationship Between Dedication and Constraint Commitment and Felt Constraint in Married Couples, *Couple and Family Psychology: Research and Practice*, 1, 1–11.
- Goldberg-Looney, L.D., Perrin, P.B., Morlett-Paredes, A., Mickens, M.N. (2017). College-age adults' religiosity, family functioning and values, and willingness to provide care for a relative with a chronic health condition, *Rehabilitation Psychology*, 62 (2), 100–109.
- Hadden, B.W., Knee, C.R., DiBello A.M., Rodriguez, L.M. (2015). High alternatives, low investments, no problem: A motivation perspective on the investment model, *Motivation Science*, 1 (4), 244-261.

- Hood, R.W, Hill, P.C., Spilka, B. (2009). *The psychology of religion*, New York: The Guilford Press.
- Jan Paweł II (2000). *Familiaris Consortio*, Warszawa: Centrum Duszpasterstwa Archidiecezji Warszawskiej.
- Janicka, I., Szymczak W. (2017). Kwestionariusz Zaangażowania Interpersonalnego – polska adaptacja metody, *Polskie Forum Psychologiczne*, 2 (22), 205–218.
- Janicka, I. (2014). Psychological Bond between Partners as a Determinant of their Commitment in a Lasting Relationship, (w:) H. Liberska (ed.), *Current psychosocial problems in traditional and novel approaches: the multiplicity of roles and difficulties experienced by human in life as determinants of well-being*, 37-54, Bydgoszcz: Wydawnictwo UKW.
- Janicka, I. (2006). *Kohabitacja a małżeństwo w perspektywie psychologicznej*, Łódź: Wydawnictwo UŁ.
- Jaworski, R. (1989). *Psychologiczne korelaty religijności personalnej*, Lublin: Wydawnictwo KUL.
- Kalmijn, M., Van Tubergen, F. (2010). A comparative perspective on inter marriage: explaining differences among national-origin groups in the united states, *Demography*, 47 (2), 459–479.
- Kline, G.H., Stanley, S.M., Markman, H.J., Olmos-Gallo, P.A., Peters, M.S., Whitton, S.W., Prado, L.M. (2004). Timing Is Everything: Pre-Engagement Cohabitation and Increased Risk for Poor Marital Outcomes, *Journal of Family Psychology*, 2, 311-318, <https://doi.org/10.1037/0893-3200.18.2.311>.
- Kuczkowski, S. (1998). *Psychologia religii*, Kraków: Wydawnictwo WAM.
- Kuczyńska, A. (1998). *Sposób na bliski związek. Zachowania wiążące w procesie kształtowania się i utrzymywania więzi w bliskich związkach*, Warszawa: Instytut Psychologii Polskiej Akademii Nauk
- Landis, M., Bodenmann, G., Bradbury, T.N., Brandstätter, V., Peter-Wight, M., Backes, S., Sutter-Stickel, D., Nussbeck, F.W. (2014). Commitment and Dyadic Coping in Long-Term Relationships, *The Journal of Gerontopsychology and Geriatric Psychiatry*, 4 (27), 139–149, <https://doi.org/10.1024/1662-9647/a000112>.
- Lee, K.S., Ono, H. (2012). Marriage, cohabitation and happiness: a cross-national analysis of 27 countries, *Journal of Marriage and Family*, 74, 953–972.
- Lemay, E.P. (2016). The forecast model of relationship commitment, *Journal of Personality and Social Psychology*, 1 (111), 34 –52.
- Mandal, E. (2008). *Miłość, władza i manipulacja w bliskich związkach*, Warszawa: Wyd. PWN.
- Mendora, N. P, Larson, J.H., Hortacsu, N. (2002). Perceived attitudes towards romanticism: A cross-cultural study of American, Asian-Indian, and Turkish young adults, *Journal of Comparative Family Studies*, 22 (33), 155-178, doi: <https://utpjournals.press/doi/10.3138/jcfs.33.2.155>.

- Owen, J., Rhoades, G. K., Stanley, S. M., Markman, H. J. (2011). The Revised Commitment Inventory: Psychometrics and use with unmarried couples, *Journal of Family Issues*, 32, 820-841, doi: <https://utpjournals.press/doi/10.1177/0192513X10385788>.
- Polpa, M. (2006). *Więzi małżeńskie i rodzinne. Metody badań*, Kraków: Impuls.
- Prężyna, W. (1981). *Funkcja postawy religijnej w osobowości człowieka*, Lublin: Towarzystwo Naukowe Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego
- Pryor, J., Roberts, J. (2005). What is commitment? How married and cohabiting parents talk about their relationship, *Family Matters*, 71, 24-31.
- Rhoades, G.K., Stanley, S.M., Markman, H. J. (2006). Pre-engagement cohabitation and gender asymmetry in marital commitment, *Journal of Family Psychology*, 4 (20), 553-560.
- Rhoades, G.K., Stanley, S.M., Markman, H.J. (2009). Couples relations for cohabitation: Associations with individual well-being and relationship quality, *Journal of Family Issues*, 2, 233-258.
- Rhoades, G.K., Stanley, S.M., Kelmer, G., Markman, H.J. (2010). Physical aggression in unmarried relationships: the roles of commitment and constraints, *Journal of Family Psychology*, 6, 678-687, doi: <https://utpjournals.press/doi/10.1037/a0021475>.
- Rhoades, G.D., Stanley, S.M., Markman, H.J. (2012). The impact of the transition to cohabitation on relationship functioning: Cross-sectional and longitudinal findings, *Journal of Family Psychology*, 3, 348-358.
- Rhoades, G.D., Stanley, S.M., Markman, H.J. (2012). The impact of the transition to cohabitation on relationship functioning: Cross-sectional and longitudinal findings, *Journal of Family Psychology*, 3 (26), 348-358.
- Rostowska, T. (2008). *Małżeństwo, rodzina, praca a jakość życia*, Kraków: Oficyna Wydawnicza Impuls.
- Rostowska, T. (2003). Dojrzałość osobowa jako podstawowe uwarunkowanie życia małżeńskiego mi rodzinnego, (w:) I. Janicka, T. Rostowska (red.), *Psychologia w służbie rodziny*, 45-55, Łódź: Wydawnictwo UŁ.
- Rostowska, T, Żylińska P. (2009). Stopień zaangażowania religijnego a poziom jakości małżeńskiej u partnerów, (w:) T. Rostowska (red.), *Psychologia rodziny. Małżeństwo i rodzina wobec współczesnych wyzwań*, 117-137, Warszawa: Difin.
- Rostowski, J. (1987). *Zarys psychologii małżeństwa*, Warszawa: PWN.
- Rostowski, J. (1986). Poziom podobieństwa cech osobowości partnerów jako uwarunkowanie dobrego związku małżeńskiego, *Zeszyty Naukowe - Rozprawy i Monografie*. Gdańsk: Uniwersytet Gdański.
- Rydz, E. (2014). Psychologia religijności/duchowości rodziny, (w:) I. Janicka, H. Liberska (red.), *Psychologia rodziny*, 203-220, Warszawa: Wyd. PWN.

- Ryś, M. (2016). Miłość jako podstawa wspólnoty małżeńskiej. Ujęcie psychologiczne, *Kwartalnik Naukowy Fides et Ratio*, 3 (27), 57-74.
- Ryś, M. (1999). *Psychologia małżeństwa w zarysie*, Warszawa: Centrum Medyczne Pomocy Psychologiczno-Pedagogicznej MEN.
- Ryś, M., Sztajerwald, T. (2019). Psychologiczne aspekty dojrzałości młodych do małżeństwa. Skala Dojrzałości Psychiczej do Małżeństwa SKALDOM II, *Kwartalnik Naukowy Fides et Ratio*, 1 (37), 1-26.
- Sander, W. (2017). Religion, religiosity, and happiness, *Review of Religious Research*, 2 (59), 251-262.
- Stanley, S., Markman, H. (1992). Assessing commitment In personal relationships, *Journal of Marriage and the Family*, 54, 595-608.
- Sternberg, R.J. (2007). Dwuskładnikowa teoria miłości, (w:) R.J. Sternberg, K. Weis (red.) *Nowa psychologia miłości*, 275-298, Taszów: Moderator.
- Serfining, R.J. (1991). *Twierdzenia graniczne statystyki matematycznej*, Warszawa: PWN.
- Szelendak, T. (2015). *Socjologia rodziny*, Warszawa: PWN.
- Szopiński, J. (1981). Wiąż psychiczna a zadowolenie z małżeństwa, *Problemy Rodziny*, 5, 17-21.
- Szymczak, W. (2008). *Podstawy statystyki dla psychologów*, Warszawa: Difin.
- Walulik, A. (2017). *Paedagogia Christiana*, Kraków: Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Mikołaja Kopernika.
- Wojtyła, K. (1962). *Miłość i odpowiedzialność*, Kraków: Wyd. Znak.
- Wojciszke, B. (2003). *Psychologia miłości*, Gdańsk: GWP.